

Lietuvos muzikos ir teatro akademijos tyrimų konferencija

„Menininkų bendrystė ir bendradarbiavimas meninėse praktikose: Vilniaus ir pasaulio kontekstai“

LMTA Centriniai rūmai, Balkono teatras, Vilnius, 2023 m. gegužės 3–4 d.

PROGRAMA

2023 m. gegužės 3 d.

9.00–9.30 | Registracija

9.30–10.30 | **Paskaita. Lina Michelkevičė ir Vytautas Michelkevičius (VDA).** *Bendražygiai, bendrininkai, bendrautojai: žvilgsnis į du bendradarbiavimo dešimtmečius Lietuvos šiuolaikiniame mene*

10.30–11.30 | **Kūrybinės jungtys teatro scenoje.** Moderuoja Ramunė Balevičiūtė

Grażina Daunoravičienė (LMTA). *Teatro ir muzikos pasimatymas Lietuvos šiuolaikybės scenoje: A. Bumšteino „Navigacijos“, L. Lapelytės ir Co. „Saulė ir jūra“*

Dalia Jakaitė (LLTI). *„Keikiu tą dieną, kada pradėjau su tuo libretu“: Vincas Mykolaitis-Putinas kaip Juliaus Juzeliūno operos „Sukilėliai“ bendrininkas*

11.30–12.00 | Kavos pertrauka

12.00–13.30 | **Muzikos mokyklos ir lietuvių muzikos kultūros modernėjimas.** Moderuoja Gražina Daunoravičienė

Judita Žukienė (LMTA). *Teorijos klasės šimtmečiui: naujos įžvalgos*

Eglė Šeduikytė Korienė (LMTA). *Kaimas vs miestas: sociokultūrinės muzikinio švietimo kūrimosi sąlygos ir modernėjimo galimybės tarpukario Lietuvoje.* Pranešimas yra LMT finansuojamo mokslo projekto „Valstybės muzikos mokykla (1920–1933): Lietuvos konservatorija „de facto“ (Nr. S-LIP-21-10) dalis

Živilė Tamaševičienė (LMTA). *Apie Juozo Naujalo studijas Varšuvos muzikos institute*

13.30–15.00 | Pietų pertrauka

15.00–17.00 | **Nuo tradicinės muzikos ligi šiuolaikinio muzikinio folkloro: buvimo ir patyrimo būdai.** Moderuoja Eglė Šeduikytė-Korienė

Daiva Vyčiniene (LMTA). *Vilnius kaip sutartinių sklaidos centras*

Eglė Gelažiūtė-Pranevičienė (LLTI). *Archyviniai liaudies dainų garso įrašai šiuolaikinėje muzikoje, arba Kaip bendradarbiauti su tais, kurių nebėra (fenomenologinė perspektyva)*

Varsa Liutkutė-Zakariene (LMTA). *XIX–XX a. sandūros agrarinės kultūros muzika sostinėje. Modernumo ir tradicijos sankirtos (Vilniaus tarptautiniam folkloro festivaliui „Skamba skamba kankliai“ – 50)*

Gaila Kirdienė (LMTA). *Liaudies smuikininkų giminių muzikavimo tyrimai: metodologinis aspektas*

2023 m. gegužės 4 d.

14.00–15.30 | Instrumentas, kūnas, performatyvumas muzikos atlikimo praktikose. Moderuoja Rūta Stanevičiūtė

Jonė Punytė-Svigarienė (LMTA). *Bendradarbiavimo veiksnys fortepijono evoliucijoje: instrumento gamybos ir jo taikymo sąveika ir koreliacija*

Lora Kmieliauskaitė (LMTA). *Grupės genijus ieško individualaus kūno*

Dovilė Kazonaitė (LMTA). *Dainininkas ir du jo kūnai*

15.30–16.00 | Kavos pertrauka

16.00–17.30 | Menininkų bendruomenės: dinastijos ir (ne)susikalbėjimai. Moderuoja Jūratė Katinaitė

Tamara Vainauskienė (LMTA). *Lietuvos operos solistų dinastijos: istorija ir unikalumas*

Rūta Gaidamavičiūtė (LMTA). *Muzikos kritikos iššūkiai ir galimybė susikalbėti*

Joana Daunytė (LMTA). *Kompozitoriaus ir atlikėjo bendradarbiavimas: ribos ir galimybės*

18.00–19.30

Gražinos Daunoravičienės monografijų „Muzikos genotipo teorinis modelis“ ir „Lietuvių muzikos kultūros raida (1970–2020) genotipo požiūriu: nuo deformacijos iki naujų fenomenų“ sutiktuvės.

Dalyvauja prof. habil dr. Gražina Daunoravičienė, prof. dr. Rūta Stanevičiūtė, dr. Gabrielius Simas Sapiega.
Moderuoja prof. dr. Rūta Gaidamavičiūtė

TEZĖS

Lina Michelkevičė ir Vytautas Michelkevičius

Vilniaus dailės akademija

Bendražygiai, bendrininkai, bendrautojai: žvilgsnis į du bendradarbiavimo dešimtmečius Lietuvos šiuolaikiniame mene

Lietuva, XXI a.: „Pro-testo laboratorijoje“ prie „Lietuvos“ kino teatro buriasi menininkai ir aktyvistai; kolektyvinis laisvalaikis verda improvizuotuose „Flash baruose“; Alytaus meno streiko bienalės meną iškeičia į antikapitalistines monstrancijas, trišalį futbolą ir vyno degustacijas; „Tylėjimams“ duoto įžado saistomas būrys keliauja viena pasaulio kryptimi nuo saulės tekėjimo iki laidos; rusuo audinio į vieną kūną sujungti „Interformato“ simpoziumo dalyviai kiauksėdami ir lekuodami bėga Nidos kopomis, mėgindami pajusti, kaip būti šunimi – visiems kartu, drauge, bendrystėje...

Šiuos projektus sieja dalyvavimo idėja – kad patys žmonės, jų santykiai ir veiksmai, o ne reprezentacijos, gali būti meno kūrinio medžiaga, turinys ir forma. Paskaitoje-pašnekesyje-ekskursijoje į atminties, vaizdų ir garsų archyvą kalbėsime apie tai, ką dalyvavimo praktikoje veikia dalyviai, kokių tikslų vedini menininkai kuria kartu ir kaip kasdienis pokalbis tampa meno kūrinio, o pakeliui aplankysime savo ir kitų bendradarbiavusių patirtis nuo Vilniaus iki Nidos.

Gražina Daunoravičienė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Teatro ir muzikos pasimatymas Lietuvos šiuolaikybės scenoje: A. Bumšteino „Navigacijos“, L. Lapelytės ir Co. „Saulė ir jūra“

Muzikos (makro)sistemų pervartos laike (apie 1600 m.) garsų menas pasibeldė į teatro meno duris. Iš judviejų pažinties užsimezgė oratorija, opera, kiti muzikos genotipai. Tačiau kurdami šiuolaikybės menininkai į istorinius prototipus žvelgia it *magistri ludi*. Jie kritiškai perdėlioja genotipų kanono elementų hierarchijas ir patys įsijungia į žaidėjų opusų „šeimyninius panašumus“ (L. Wittgenstein). A. Bumšteino „Navigacijos“ (2020), L. Lapelytės ir Co. „Saulė ir jūra“ (2017) reprezentuoja pasaulinį garso meną (*sound art, Klangkunst*) – tiek atitinkamo lietuvių muzikos modernėjimo etapo, tiek ir jaunosios kompozitorių kohortos kūrybingumo pavyzdžius. Pagrįsdama tezė, pranešime analizuojame abiejų opusų holistinę meninę struktūrą ir aptariame genozės DNR kodų inovaciją.

Dalia Jakaitė

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

„Keikiu tą dieną, kada pradėjau su tuo libretu“: Vincas Mykolaitis-Putinas kaip Juliaus Juzeliūno operos „Sukilėliai“ bendrininkas

Pranešimo šaltiniai: skirtingos operos „Sukilėliai“ libreto redakcijos, sovietiniai Rašytojų sąjungos ir Kompozitorių sąjungos posėdžių protokolai. Pranešimo objektas: tekstiniai ir naratyviniai libreto pokyčiai, recepcijos dinamika, sovietinės ideologijos įspaudai librete, nacionalinės ir religinės sąmonės apraiškos libreto tekste, žanrinių-stilistinių libreto ypatybių reikšmė idėjinio požiūriu, romano „Sukilėliai“ ir libreto santykis. Probleminiai klausimai: kam priklauso libreto autorystė? apie kokią laisvę, Lietuvą ir žemę pasakoja operos libretas? ar įmanoma kalbėti apie religinį šventų vyrų ir moterų diskursą librete? kokia yra istorinė ir dramatinė pagrindinių libreto herojų motyvacija? Istorinės pranešimo atramos: I. Kostkevičiūtės komentarai libreto atžvilgiu, atsiminimai apie J. Juzeliūną, istorinė romano „Sukilėliai“ recepcija (D. Mačiulis) ir kt.

Judita Žukienė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Teorijos klasės šimtmečiui: naujos įžvalgos

1923-iejai – Klaipėdos muzikos mokyklos, kartu ir pirmosios kompozicijos klasės įsteigimo Lietuvoje metai. Tačiau vartant Kauno muzikos mokyklos (įsteigta 1919 m.) archyvinis dokumentus ir tų laikų periodiką, aptinkame faktų, kad nuo 1923 m. laikinojoje sostinėje veikė Teorinė specialinė (specialybės) klasė. Ko joje buvo mokoma, kas joje mokėsi ir, svarbiausia, koku tikslu ji buvo įsteigta, kas šiame procese bendradarbiavo? Iki šiol tai nebuvo nagrinėta.

Pranešimo tikslas – įvertinti naujai atrastus faktus ir iš aptiktų pavienių dokumentų rekonstruoti kompozicijos klasės Kaune įsteigimo procesą.

Eglė Šeduikytė Koriėnė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Kaimas vs miestas: sociokultūrinės muzikinio švietimo kūrimosi sąlygos ir modernėjimo galimybės tarpukario

Lietuvoje. Pranešimas yra LMT finansuojamo mokslo projekto „Valstybės muzikos mokykla (1920–1933): Lietuvos konservatorija „de facto“ (Nr. S-LIP-21-10) dalis

Šio pranešimo autorei parūpo pažvelgti, kokiomis sociokultūrinėmis sąlygomis bei koku Lietuvos valstybės kūrimosi etapu ir kokiame jos modernėjimo kontekste kūrėsi pagrindine šiomis dienomis aukštojo muzikos mokslo institucija tapusi Valstybės muzikos mokykla (1920–1933). Tveriantis šiai muzikos meno oazei, Pirmojo pasaulinio karo nualinta ir nuniokota Lietuva žengė tik pirmuosius savarankiškus valstybingumo žingsnius. Gerai žinome, kokį nuožmų nacionalinį spaudimą bei tautinio identiteto žlugdymą XIX a. antrojoje pusėje–XX a. pradžioje patyrė Lietuva, kuri buvo virtusi civilizaciniu bei kultūriniu užkampiu. Dėl to ypač nukentėjo modernybei itin svarbus parametras – išsilavinimas. Kalbėdami apie mokslą ir su švietimu susijusį visuomenės modernėjimą, įsivaizduojame ne kaimo, bet miesto gyvenimą, tačiau Nepriklausomybės pradžioje buvo tvirtai įsišaknijusi nuostata, kad miesto kultūra esanti svetima valstietiškos kilmės lietuviui.

Živilė Tamaševičienė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Apie Juozo Naujaliao studijas Varšuvos muzikos institute

Tyrinėjant Juozo Naujaliao gyvenimą ir kūrybą, atsiranda iki šiol beveik netirtų jo biografijos aspektų. Ypač nedaug žinoma apie pagrindines jo muzikos studijas Varšuvos muzikos institute. Susipažinimas su šios aukštosios muzikos mokyklos dokumentais Lenkijos nacionaliniame archyve ir jų tyrimas atskleidė iki šiol nežinomų faktų apie Naujaliao mokslus ten – lankytas disciplinas, dėstytojus, bendramokslus, netgi įvertinimus. Tai leidžia susidaryti tikslesnį vaizdą apie anuometinę Varšuvos muzikos instituto atmosferą, studijų lygį, o greta platesnio konteksto susipažinti ir su konkrečiomis detalėmis. Pranešime bus pristatyta archyve rasta (iki šiol Lietuvos muzikologų netirta) medžiaga, susijusi su Naujaliao mokslais Varšuvoje. Studijos pas žymius ir įtakingus Lenkijos muzikus atvėrė jam plačias bendradarbiavimo galimybes, kurias vėliau Naujalis išnaudojo savo kūrybai skleisti.

Daiva Vyčiniėnė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Vilnius kaip sutartinių sklaidos centras

Pranešime aptariamas sutartinių sklaidos kelias Vilniuje, prasidėjęs XX a. 7-ajame dešimtmetyje. Sutartinių gyvoji tradicija, XX a. II pusėje galutinai nutrūkusi Lietuvos kaimuose, pamažu atgaivinta Vilniaus mieste. Pranešime į gyvąją sutartinių tradiciją Vilniuje žvelgiama kaip į sudėtinį procesą, nuolat kintantį, atsinaujinantį, veikiamą įvairių sociokultūrinių reiškinių. Atkreipiamas dėmesys tiek į besiplečiančias sutartinių sklaidos erdves, tiek į pačių sutartinių sampratos kaitą. Nuolat gimstantys vis nauji reiškiniai prašyte prašosi gilesnio sutartinių vietos Vilniaus kultūriname ir visuomeniame gyvenime tyrinėjimo. Sutartinių sklaidos reiškinius autorė analizuoja ne tik kaip tyrėja, bet ir kaip paties proceso dalyvė, įvairių renginių sumanytoja.

Eglė Gelažiūtė-Pranevičienė

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Archyviniai liaudies dainų garso įrašai šiuolaikinėje muzikoje, arba Kaip bendradarbiauti su tais, kurių nebėra (fenomenologinė perspektyva)

Tradicinės vietinės kultūros visame pasaulyje pasitelkiamos įvairių žanrų šiuolaikinei muzikai kurti. Liaudies dainas dažniausiai perdainuoja šiuolaikiniai atlikėjai, tačiau atsiranda vis daugiau atvejų, kai įterpiamas archyvinis liaudies dainos įrašas. Greta muzikinių savybių čia itin įdomus, dar mažai aptartas kitas aspektas, kuriam atskleisti pranešime naudojama fenomenologinės antropologijos prieiga, šiuolaikinės muzikos įrašuose ir festivaliuose skambantį archyvinį įrašą suvokiant kaip buvimo ir patyrimo būdą. Remiantis pačiais garso įrašais, susijusia literatūra ir pokalbiais su autoriais išryškinama, kaip elgiamasi su archyviniame garso įrašė skambančiu žmogaus balsu, koks kūrėjų santykis su įrašytais asmenimis, kaip tai keičia žanro turinį ir kodėl tai gali būti svarbu šiandieniniams tyrimams.

Varsa Liutkutė-Zakarienė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

XIX–XX a. sandūros agrarinės kultūros muzika sostinėje. Modernumo ir tradicijos sankirtos (Vilniaus tarptautiniam folkloro festivaliui „Skamba skamba kankliai“ – 50)

Jau 50 metų Vilniuje vykstantis folkloro festivalis „Skamba skamba kankliai“ patyrė įvairius raidos etapus – nuo kanklininkų koncerto iki visos Lietuvos „folkloro atlaidų“, nuo tradicinio folkloro iki įvairių bandymų tradiciją pritaikyti šiuolaikiškoms meninės raiškos formoms. Nepaisant organizatorių pastangų reguliuoti menines raiškas, festivalis tapo savotiška savaimine naujų raiškos formų laboratorija. Čia susitiko ir pynėsi tiek skirtingų folkloro profesionalių mokyklų patirtys, tiek kaimo ir miesto kultūros muzikavimo patirtys. Festivalis keitė dalyvaujančių vertybines nuostatas, įtvirtino tam tikras folkloro verčių sistemas, tapo vienu iš pagrindinių faktorių, kuriančiu folkloro judėjimo tradicijas Lietuvoje.

Gaila Kirdienė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Liaudies smuikininkų giminių muzikavimo tyrimai: metodologinis aspektas

Liaudies smuikininkų giminių muzikavimas Lietuvoje tyrinėjamas nuo tarpukario iki šiol. Beveik per šimtmetį, keičiantis istoriniams laikotarpiams ir sociokultūriniam kontekstui, plėtojosi, kito ir tyrimų metodologija. Be etnomuzikinių ir etnografinių, etnologinių bei muzikos ar socialinės antropologijos tyrimų diskurso, svarbu pažymėti ir bendrą kryptį nuo, pasak Johno Blackingo, liaudies ir akademinę muziką griežtai skiriančio elitarizmo iki pačių pateikėjų nuomonių ir vertinimų fiksavimo bei platesnių tradicinio muzikavimo kultūroje ir visuomenėje tyrimų. Pranešime į giminių muzikavimo tyrimus žvelgiama kaip į reiškinį, kurios subjektai yra įvairių kartų ir muzikinio išsilavinimo, įgytos patirties, suformuotų estetinių ir vertybinių nuostatų muzikantai, klausytojai ir užrašytojai, archyvarai bei transkribuotojai, tyrinėtojai, skleidėjai.

Jonė Punytė-Svigarienė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Bendradarbiavimo veiksnys fortepijono evoliucijoje: instrumento gamybos ir jo taikymo sąveika ir koreliacija

Tradicinėje muzikos istoriografijoje dažnai teigiama, kad besivystančios instrumentų techninės galimybės sudarė sąlygas kompozitorių ir atlikėjų raiškos tobulėjimui. Pristatomo tyrimo tikslas – praplėsti reiškinio pažinimą. Kelinama hipotezė, kad fortepijono tobulėjimas, įsivaizduojamas kaip savaiminis ir nuoseklus, iš tiesų mąstytinas kaip sudėtingas ir įvairiapusis procesas. Jis sąlygojamas įvairių veiksnių ir tarpusavyje sąveikaujančių subjektų: kompozitorių, atlikėjų bei publikos lūkesčių, instrumentų meistrų bendradarbiavimo ir / ar konkurencijos, instrumentų gamybos tradicijos tęstinumo. Tyrimui ypač imlus XVIII–XIX a. laikotarpis nuo fortepijono atsiradimo iki Vakarų Europoje suklestėjusio pianistų virtuozų kulto.

Pranešimo objektas – fortepijonų gamintojų ir jų „vartotojų“ (kompozitorių, atlikėjų, publikos) veiklų sąveikos ir jos rezultato – instrumentų tobulėjimo – analizė.

Lora Kmieliauskaitė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Grupės genijus ieško individualaus kūno

Šio pranešimo pagrindinis objektas – atlikėjo performatyvumas, besiskleidžiantis kūrybinio bendradarbiavimo situacijose. Siekiama atsakyti į klausimą, kokias praktikas naudodami muzikai dalyvauja naujosios muzikos veikloje, ne tik atlikdami pagrindinę – muzikos atlikėjų – funkciją, bet ypač tuomet, kai jų profesinė veikla persikelia į tarpžanrinį atlikimo lauką. Aptariant ir vertinant scenos kūrinis, kuriuose tam tikri muziko profesijos elementai išplečiami ar redukuojami, pranešime siekiama pristatyti, kaip bendradarbiavimu paremtame kūrybiniame procese iš naujo ieškoma atlikėjo kūno.

Dovilė Kazonaitė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Dainininkas ir du jo kūnai

Žvelgiant į atlikėjus instrumentalistus yra akivaizdu, kur prasideda jų instrumentas ir kur baigiasi. Tuo tarpu dainininkas scenoje yra ir instrumentas, ir atlikėjas, ir aktorius, kuriantis personažą. Integruotas kūne jo instrumentas turėtų būti nematomas, tačiau neretai žiūrovas mato vokalistų techninį darbą, jo instrumento veiklą, tarsi atskirą kūną, kurio buvimas scenoje atrodo tarsi kažkoks nepatogus, neorganiškas, nesisiejantis su vaidmeniu. Kyla klausimas, ar vokalistas scenoje yra tik dainininkas ar labiau aktorius? Ar jam tenka valdyti du kūnus – aktoriaus ir savo instrumento? Ar ši specialybė reikalauja tokio sudėtingo dvigubo darbo?

Tamara Vainauskienė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Lietuvos operos solistų dinastijos: istorija ir unikalumas

Lietuvos profesionalus vokalinis menas pradėjo formuotis prieš šimtą metų. Tuomet gimė tautinis operos teatras ir buvo įsteigta pirmoji valstybinė muzikos mokykla, kurioje veiklą pradėjo dainavimo klasės. Per tą laiką išaugo kelios operos solistų kartos, formavosi dinastijos. Tas procesas išsivystė į unikalų kultūros reiškinį. Per trumpą istorijos atkarpą negausioje populiacijoje susiformavusios gausios operos solistų dinastijos yra vienas iš unikalumo liudijimų. Dauguma dinastijų atstovų profesijos pagrindus įgijo Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje.

Rūta Gaidamavičiūtė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Muzikos kritikos iššūkiai ir galimybė susikalbėti

Keturi skirtingi XX a. Lietuvos politiniai laikotarpiai muzikos kritikai teikė vis kitus iššūkius. Jų viduje taip pat būtų galima brėžti pakilimų ir nuopolių sinusoides.

Susikalbėjimo galimybių priklausomybė tarp kritikos profesionalumo ir visuomenės kultūros raidos. Nemažesni iššūkiai kartais slypi ir menininkų bendruomenės viduje. Okupacijos, emigracijos ir demografinė padėtis nuolat įtakoja intelektualinių resursų stygių. Okupacinis režimas, jo spaudimas kultūrininkams skatino vienytis, kalbėtis priešintis ir tuo buvo aktualus tiesos išsiilgusiai visuomenei. Šiandien prisibelsti per informacijos gausą būtinos naujos strategijos. Daugialypio adresato buvimas diferencijuoja komunikavimo kanalus ir stilių. Tačiau dėl menkų pajėgų yra temų, kurių, palyginus su kitų meno sričių diskursais, muzikos kritika net nesvarsto. Manau, būtų aktualus viso meno lauko kritikų didesnis bendrumas ir susitelkimas. Kritiko veiklos dubliavimas su darbu įvairiose institucijose daro ją epizodišką ir „pokalbis“ su pertrūkais adresatą sunkiau pasiekia.

Joana Daunytė

Lietuvos muzikos ir teatro akademija

Kompozitoriaus ir atlikėjo bendradarbiavimas: ribos ir galimybės

Tyrinėjant lietuvišką repertuarą arfai, susiduriama su lietuvių kompozitorių kūrinių šiam instrumentui stygiumi. Vykdam tiriamąją meno doktorantūros projekto dalį, išaiškėjo, kad Lietuvos kompozitorių interesas į savo kūrybos lauką įtraukti kūrinių komponavimą arfai labai priklauso nuo suinteresuoto arfininko-atlikėjo, kuris „įsipareigoja“ kūrybinį procesą įprasminti galutiniame taške – koncerto ir / arba garso įrašo formatu. Bendradarbiavimas tarp kompozitoriaus ir atlikėjo yra itin svarbi šiuolaikinės akademinės muzikos komponavimo proceso dalis. Bendradarbiavimo būtinybė dar labiau sustiprėja turint galvoje specifinio dėmesio ir žinių reikalaujančius instrumentus, tokius kaip arfa. Pranešimo tikslas – pristatyti arfos repertuaro padėtį Lietuvoje ir bendradarbiavimo fenomeną pildant arfos repertuarą naujais lietuvių kompozitorių opusais. Bus siekiama atskleisti skirtingus bendradarbiavimo lygmenis tarp atlikėjo ir kompozitoriaus, kuriais remiantis buvo inicijuoti kūrybiniai procesai tarp arfininkės ir lietuvių kompozitorių, bei pristatyti bendradarbiavimo rezultatus.

